Núria Feliu. Cantatriu

Màriam Serrà

Núria Feliu, santsenca per excel·lència, ens obre les portes de casa seva, situada, com no podia ser d'altra manera, al Sants que tant estima.

Quan li preguntem com va ser que es dediqués a la música, concretament a la cançó, ens respon que la música la porta a l'ADN. Quan tenia sis o set anys, la mare la posà a estudiar solfeig i piano; ja que ella no havia pogut fer-ho, decidí que, dels tres fills, dos nens i una nena, fos aquesta la qui complís el seu somni. La Núria, doncs, estudià amb la professora del barri, Magda Prunera, amb qui anaven també Josep Carreras, Àngel Casas..., «tots», ens diu. El més important, però, era que els ensenyà a **estimar la música**. S'examinava al Conservatori de Música del carrer del Bruc i tocava el piano per als petits de l'Esbart Infantil de l'Orfeó Canigó (Amics de la Dansa), i ballava amb els grans amb els seus dos germans.

La passió de la Núria era el teatre, fins que començà el moviment de la Nova Cançó amb els Setze Jutges

La seva faceta teatral li ve també de l'Orfeó. Feien obres de teatre i n'havien estrenat de l'Espinàs, que assistia a les estrenes. «Allò del teatre, estar a dalt de l'escenari amb els amics, era *una passada*!», comenta engrescada. Un dia els del Teatre Experimental Català els van anar a veure per demanar-los uns quants actors, entre els quals la van triar a ella. «I a partir d'aquí vaig sortir del meu poble, de Sants», explica amb l'orgull santsenc que compartim. Assajava al Palau Dalmases, amb actors professionals, i s'emociona en dir que va estrenar Manuel de Pedrolo, Joan Brossa, *Les arrels* d'Arnold Western, *Els justos* d'Albert Camus i altres clàssics. Actuaven al Palau de la Música, al Romea i per tot Catalunya. D'obres pedrolianes en va fer tres o quatre (*Situació bis, Homes i No*...). D'aquesta última recorda que, per requeriment dels exiliats, va anar a representar-la a Montpeller amb una camioneta «que no t'explico com era» i, un cop al teatre, ple de gom a gom, hi entrà la policia, demanà i requisà els passaports dels artistes i «*¡aquí no se hace!*». Irònicament, afegeix: «Em sona molt, això, eh? I d'ara!». L'obra, però, es va fer: al jardí d'un exiliat! Finalment el Consolat va intervenir en l'assumpte perquè els tornessin els passaports.

La passió de la Núria era el teatre, fins que començà el moviment de la Nova Cançó amb els Setze Jutges, però no en va poder formar part perquè només hi acceptaven cantautors, encara que no tinguessin la carrera musical. Llavors Edigsa li féu una prova; Ros Marbà li va fer cantar *swing* i exclamà: «Caram, però si això és el que ens fa falta!; de cantautors ja en tenim, però en un país mínimament normal canten cançons amb gèneres diferents.» Així, el gener de 1965 va enregistrar el primer disc a l'Orfeó Gracienc —riu—, en un escenari que feia baixada: «I la feina que tenia perquè me n'anava cap enrere» —riu de nou— «i jo anava cantant: "Anirem tots cap al cel..."». A partir d'aquí ja hi van intervenir compositors i lletristes, poetes (Jaume Picas, Jordi Sarsanedas, Josep M. Andreu...) i músics (els mestres Borrell, Burrull, Ros Marbà mateix...), als quals ningú no cantava i necessitaven intèrprets. Ella va adoptar la paraula *cantatriu* —«sense *c*»,

recalca—, que troba preciosa: una actriu que canta. De seguida presentà el primer disc al Palau de la Música Catalana, coincidint amb Raimon. En acabar, el públic es va posar dret quan va sentir la versió de *People*, que interpretava Barbra Streisand en *Funny Girl*, cantada per ella en català amb el títol *Gent.*

Aleshores va tenir claríssim que la seva tasca dins el món de la Cançó era cantar en català tots aquests temes tan coneguts arreu del món i aquí a casa, és a dir, normalitzar la llengua a través de la cançó (té 500 cançons enregistrades i 50 discos). «En català es pot cantar tot: tenim un idioma perfecte, pels monosíl·labs, que ens permeten trencar i pots fer el ritme, cosa que no passa en castellà», diu entusiasmada, com si fes una classe magistral de llengua.

«En català es pot cantar tot: tenim un idioma perfecte, pels monosíl·labs, que ens permeten trencar i pots fer el ritme, cosa que no passa en castellà»

Aquesta fou la seva aportació inicial a la normalització lingüística. Un cop dins aquesta línia, va ser la primera persona que va anar amb Tete Montoliu a Nova York (Waldof Astoria, Saló de Sert...) per cantar en català tots aquests estàndards musicals. I després, a voltar; a voltar pobles, a fer quilòmetres.

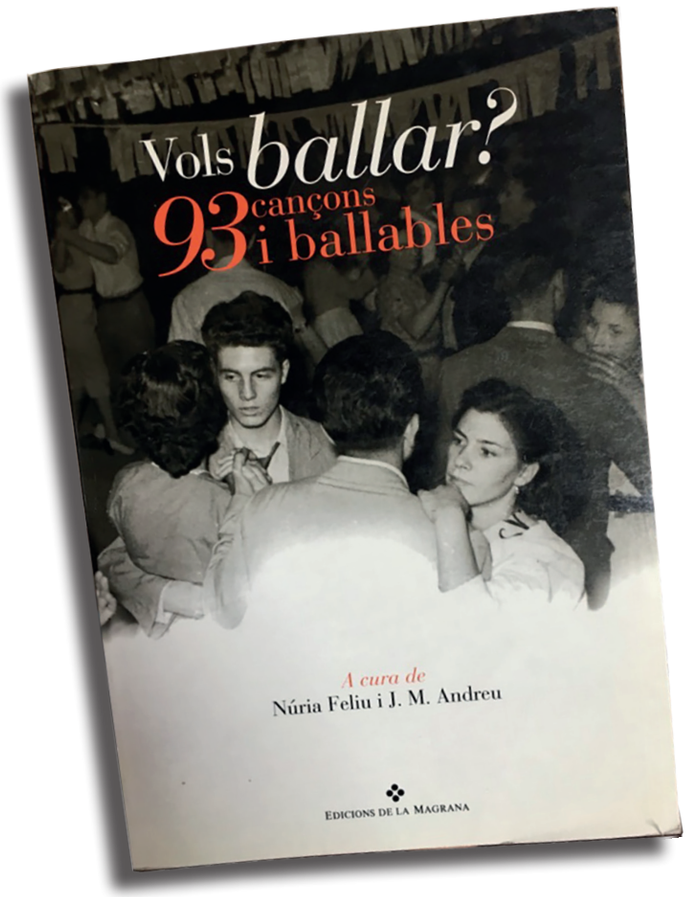

Com li diu Eliseu Climent, «aquesta és pac amunt i pac avall! Després de Jaume I, és ella!», ja que anava a les Balears, al País Valencià..., arreu dels Països Catalans.

Així s'adonà que, en aquest esforç d'anar pels envelats, tota la gent nostra no estava acostumada a escoltar en català segons quines cançons. I sortia a cantar al costat d'una folclòrica, de qui fos, perquè veiessin que cantar en català era la cosa més normal del món. I, quan va veure que les orquestres ho feien tot en castellà, s'adreçà al Departament de Normalització Lingüística per dir que allò no podia ser i que calia fer un dossier de cançons en català per a les orquestres. En va agafar cent, amb èxits com els temes de *West Side Story*, entre d'altres —«d'això en farem una foto», diu amb resolució mentre mostra el llibre—, i cap a Madrid, a parlar amb les editorials, que en tenien els drets i volien cobrar. Va haver de signar un contracte conforme l'obra no es veuria en cap aparador i seria per a regalar, i al final aconseguí que s'edités.

També va demanar a Aina Moll que hi hagués karaoke en català i..., patapam! —pica de mans—, «karaoke en català! (Serrat, La Trinca, Raimon, Llach, Sopa de Cabra, Sangtraït...)». I el Departament es va comprometre a editar-ho i repartir-ho pels locals.

Recorda amb gran afecte els casals catalans (Montevideo, Buenos Aires, Mèxic...) i confessa que no ha cobrat mai per tot això, que ho feia per militància.

Està molt orgullosa d'haver fet un llibre de sardanes amb un CD perquè la gent n'aprengués les lletres i també *Poemes patriòtics*. Aquest darrer és, des de fa quasi tres anys, la seva aportació a l'ANC, ja que el recita en actes i, entre poema i poema, fa cantar a la gent alguna cançó popular catalana.

Explica que ha actuat en totes les sales de festes (Río, Emporium, El Papagayo...); no ha fet mai ball, ja que sempre que ha cantat el públic ha estat assegut. Amb tot això ja ens ha respost la pregunta que volíem fer-li sobre la seva contribució a normalitzar el català en el seu àmbit.

Li demanem si ha rebut pressions perquè cantés en castellà i ens parla de la censura, però que la gent

va aprendre a llegir entre línies. No entén per què va haver d'anar a declarar a la comissaria de la Via Laietana per cançons com *Les caramelles*, que diu «tot el que vulguis et toco jo», referint-se a l'acordionista, i que va haver de canviar per «tot el que vulguis et dono jo». Tot això passava perquè érem en plena dictadura.

Pel que fa al paper dels cantants catalans d'avui, es lamenta que molts cantin en anglès. «No ho hem guanyat, això, eh? No ho hem guanyat...», repeteix. «Jo els dic: si canteu a Catalunya, canteu en català; si aneu a Salamanca, que no volen saber res del català, feu-ho en anglès; si us heu d'internacionalitzar, perdoneu que us digui una cosa: em quedo amb l'original.» Afirma que la gràcia que tenia era que ho feia en català i la gent entenia el que deia: «És així de fàcil; en anglès ja hi havia l'Ella Fitzgeral i d'altres.»

Quan li preguntem com veu la salut de la llengua actualment, després de tants esforços que hem fet molts, diu que tothom entén i escriu el català, però que l'ús social és una altra cosa. «Ai Déu meu!», exclama, «Ja comencen a les escoles: en què juguen els nens? I l'excusa no són els nouvinguts, que també aprenen el català.» Té intenció d'apuntar-se a les parelles lingüístiques, però ara li toca fer el que està fent.

«Confio i tinc tota la fe del món en el meu president, en Òmnium, l'ANC, l'AMI, i, quan tota aquesta gent toquin el xiulet, estic a punt»

Respecte a com viu el moment actual, creu que ella fa política, perquè la política ho és tot. «Confio i tinc tota la fe del món en el meu president, en Òmnium, l'ANC, l'AMI (la societat civil), i, quan tota a gent toquin el xiulet, estic a punt.» El que fa és cuidar-se, perquè necessitarem molta força, molt valor i molta temprança i tranquil·litat. «Em nego que em manipulin, em nego a veure, a llegir o a escoltar tota a camarilla de l'Estat i em protegeixo; no vull prendre mal, no em dóna la gana!», diu amb fermesa. També explica que ha advertit en una reunió de l'ANC que si ho fan malament els passarà factura; però, si no, ja té la cadira preparada per a anar a seure on li diguin, i l'estelada. «Mira si ho tinc fàcil», afegeix amb naturalitat.

Per acabar, li demanem com veu el futur de la llengua en la República Catalana, quin model pensa que hauria de tenir, i respon senzillament «que es pugui parlar en català amb normalitat i que els qui vénen de fora estimin la llengua; hem de sumar».

Ens diu que ella és molt positiva i que està il·lusionada, que això ja ha durat massa temps i pensa en el pare, en l'avi... —i aquí comença a emocionar-se i se li trenca la veu— i que, com a mínim, els devem això, i encara més als qui tenen fills i néts. Admet que està amb la pell molt prima i que a les botigues on va a comprar enceta converses, com aquell qui res, perquè sap que totes les famílies tenen «una bola aquí» (un germà, un oncle a qui va passar alguna cosa) i, quan veuen que algú els parla amb normalitat, molts confessen que no haurien pensat mai que poguessin tornar a penjar la senyera sense por, sense avergonyir-se'n..., a dir la paraula *independència*, i que ho fan pels néts.

És inevitable que parlem de Sants. Ens diu que és un barri superactiu, amb 310 entitats i associacions i on sempre ha militat. L'amor que ha tingut per la terra, pel país, també el té pel seu poble de Sants, que era poble fa 120 anys, «i ens el van prendre», com d'altres. Pau Vila li deia: «Procureu, vós que sou famosa —compta tu!—, que tornin els barris a ser pobles!». I aquí subratlla el valor de les alcaldies, que no depenguin d'una de sola.

I, en parlar de Pau Vila i de les seves fitxes, «petitetes i quadradetes», diu que el camí que ella va escollir li ha permès de conèixer una infinitat de gent, entre la qual, la que sempre havia adorat (Aramon i Serra, que vivia a Hostafrancs; Pedrolo, que tenia la mateixa cara que son pare; Brossa, Tísner...). Tot eixugant-se les llàgrimes, declara que dels fruits que ha recollit en serva un patrimoni molt ric. I no es refereix pas als premis que li han atorgat; no els ha esmentat en tota la conversa que hem mantingut, malgrat que té la Creu de Sant Jordi i la Medalla d'Honor de Barcelona, entre d'altres; només ha dit, rient-se'n, que la seva imatge és al Museu de Cera.

I és que per a Núria Feliu l'important són les persones; el fet de cantar ha estat de més a més, el que l'ha portada a la gent. «Jo sóc de persones», recalca, i no cal que ho juri.

Un cop acabada la conversa, baixem de seguida al carrer abans no tanqui la peixateria. A aquesta hora del migdia ja és pràcticament buida, però de segur que la Núria, sigui amb qui sigui, no es podrà estar de fer país, de fer barri, de fer humanitat, que d'això, ella, en sap un niu.